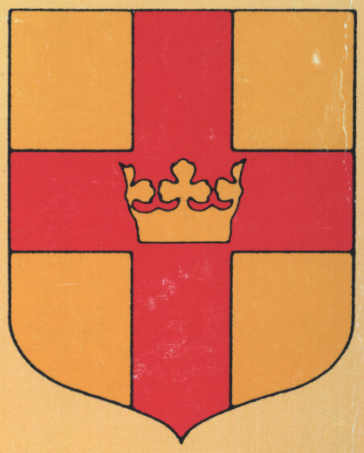

KYRKA ÄMBETE ENHET

Rapport från en samtalsgrupp utsedd av
arbetsgemenskapen Kyrklig Förnyelse, Biskopsmötet,
Svenska kyrkans centralstyrelse och
Svenska kyrkans fria synod

1993

KYRKA - ÄMBETE - ENHET

Rapport från en samtalsgrupp utsedd av
arbetsgemenskapen Kyrklig Förnyelse, Biskopsmötet,
Svenska kyrkans centralstyrelse och
Svenska kyrkans fria synod

1993

Uppsala 1993. KYRKA-ÄMBETE-ENHET. Rapport från en samtalsgrupp utsedd av arbetsgemenskapen Kyrklig Förnyelse, Biskopsmötet, Svenska kyrkans centralstyrelse och Svenska kyrkans fria synod. Produktion i samarbete med trycksaksenheten vid Svenska Kyrkans Information, Stockholm.

Ytterligare exemplar beställes, helst skriftligt, från Svenska kyrkans centralstyrelse, "KYRKA-ÄMBETE-ENHET", S:t Eriksgatan 63, 112 34 Stockholm.

Innehall

	Sid
Förord	5
Uppgiften	7
1. Kyrkans identitet och uppdrag	8
2. Kyrkans mångfald	10
3. Jämställdheten	11
4. Den kyrkosyn som förenar oss	12
5. Den ämbetssyn som förenar oss	13
6. Ämbetet som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära	14
7. Skilda uppfattningar om ämbetets utformning	15
8. Bekännelse och gudstjänst som uttryck för enhet	20
A. Samsynen	20
B. De av oss som bejakar ordningen med kvinnliga präster	21
C. De av oss som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster	23
9. Vigningarnas och sakramentens giltighet	26
A. Samsynen	26
B. De av oss som bejakar prästvigning av kvinnor	26
C. De av oss som ifrågasätter prästvigning av kvinnor	29
10. Kyrkan och den enskildes samvete	33
A. Samsynen	33
B. De av oss som bejakar ordningen med kvinnliga präster	35
C. De av oss som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster	36
11. Sammanfattning	39
12. Rekommendationer	40

Förord

Den samtalsgrupp som härmed avger sin rapport tillsattes vid årsskiftet 1989/90 med följande sammansättning:

från arbetsgemenskapen Kyrklig Förnyelse diakonissan, syster Inger Johnsson, docent Mereth Lindgren och kontraktsprost Kjell Petersson;

från Svenska kyrkans fria synod kontraktsadjunkt Göran Beijer, syster Marianne Nordström och kontraktsprost Dag Sandahl;

från Biskopsmötet biskoparna Jonas Jonson och Henrik Svenungsson samt biskopsmötets sekreterare Ragnar Persenius;

från Svenska kyrkans centralstyrelse kurssekreterare Monica Andersson, kontraktsprost Christina Odenberg och kyrkosekreterare Gösta Wrede[1].

Samtalsgruppen utsåg biskop Henrik Svenungsson till sin ordförande.

Samtalsgruppen har hållit tolv sammanträden från mars 1990. Ett av dessa var förlagt till London våren 1991 för överläggning med representanter för Church of England. Denna kyrka förberedde då det beslut om införande av kvinnliga präster som fattades i november 1992.

Vi överlämnar föreliggande rapport från vårt arbete till våra uppdragsgivare med en förhoppning om att den skall kunna utgöra underlag för studium och vidare samtal samt eventuella ställningstaganden från ansvariga organ i vår kyrka.

Vi vill fästa läsarens uppmärksamhet på några fakta. Vi har med så stor tydlighet som möjligt och i strävan efter kyrkans synliga enhet sökt belysa den frågeställning som inryms i temat kyrka-ämbete-enhet. Det är Svenska kyrkan som helhet som därvid stått i fokus. Vi är emellertid medvetna om att situationen och traditionerna i de enskilda stiften är olika, vilket bör hållas i minnet när rapporten analyseras och slutsatser skall dras utifrån den. Varje biskop och domkapitel har eget ansvar i fråga om prästs vigning och ämbetsförvaltning.

Vi ser denna rapport som en del av en enhetsprocess. Den är följaktligen inte det sista ordet om temat kyrka-ämbete-enhet. Förhoppnings-

[1] F kyrkosekreteraren Gösta Wrede, som deltagit i samtalsgruppens arbete, var dock inte med när rapporten fick sin slutliga utformning.

vis kan vår rapport öka kunskapen, fördjupa samhörigheten och befrämja enheten i vår kyrka. Mycket är vunnet om de teologiska och pastorala frågeställningarna görs tydliga och därefter bearbetas. Rapporten bör ses som ett bidrag i det arbetet.

Rapporten är uppbyggd så att de sju första avsnitten uttrycker den grundläggande samsynen. Det finns i samtalsgruppen en bred samstämmighet i synen på kyrkan och ämbetet. I avsnitt 8-10 redovisas inledningsvis en samsyn i respektive ämne och därefter våra skilda uppfattningar i texter skrivna av respektive grupp. När det gäller frågorna om gudstjänstgemenskap, vigningarnas och sakramentens giltighet samt konsekvenserna för enskilda prästkandidater, präster och biskopar går åsikterna delvis isär. För att ta del av en av uppfattningarna krävs därför att det inledande delavsnittet med samsyn läses tillsammans med det följande delavsnittet.

Det är vår bön att den fortsatta enhetsprocessen i kyrkan skall föra fram till en djupare samstämmighet.

Sigtuna den 16 juni 1993

Biskop Henrik Svenungsson, ordförande
Biskop Jonas Jonson
Monica Andersson
Göran Beijer
Inger Johnsson
Mereth Lindgren
Marianne Nordström
Christina Odenberg
Ragnar Persenius
Kjell Petersson
Dag Sandahl

Uppgiften

Under andra hälften av 1980-talet togs från flera häll – bl a i Biskopsmötet och Svenska kyrkans centralstyrelse – initiativ till nya samtal mellan företrädare för olika uppfattningar om man och kvinna i kyrkans ämbete. I kyrkomötet förekom åren 1985-1989 flera debatter om ämbetet. 1olika motioner aktualiserades behovet av en grundlig bearbetning av hela problematiken.

1988 års kyrkomöte gav Svenska kyrkans centralstyrelse uppdraget att tillsätta en arbetsgrupp som skulle ge stöd och råd till stiften för deras personalpolitiska insatser. En arbetsgrupp för jämställdhetsarbetet på riks- och stiftsnivå tillsattes 1988. Två år senare förelåg rapporten "Till man och kvinna skapade han dem".[2]

Läronämnden yttrade sig i ämbetsfrågan vid de nämnda kyrkomötena. Med anledning av en motion[3] om hanterandet av motsättningar i ämbetsfrågan anförde den bl a följande:

> "Läronämnden vill här understryka vikten av fortsatt samtal om kyrkans ämbete i vidare bemärkelse. Ett sådant samtal bör inte styras av eller ha sitt fokus i frågan om 1958 års kyrkomötesbeslut eller frågan om manligt och kvinnligt."

Läronämnden framhöll att frågan om kyrkans ämbete hör samman med synen på kyrka och församling.[4] 1989 skrev läronämnden:

> "Ur läromässig synpunkt är gestaltningen av kyrkans enhet viktig. Vid bearbetningen av den problematik som motionerna[5] aktualiserar bör man tillgodogöra sig erfarenheter från andra kyrkor och särskilt följa arbetet i den kommission som

[2] "Till man och kvinna skapade han dem". Policydokument om kvinnor och män i svenska kyrkan. Svenska kyrkans centralstyrelses arbetsgrupp för jämställdhet. (Stencil 1990). Arbetsgruppens uppgift var uteslutande personalpolitisk. Därför infördes i dokumentet en hänvisning till de då påbörjade teologiska samtalen genom vår samtalsgrupp. Dokumentet sändes till 114 remissinstanser. Remissvarens karaktär och innehåll skiftade mycket. Här finns dock sammantaget ett material som kan användas i olika sammanhang i vår kyrka.

[3] Kyrkomötet 1987. Motion 1987:1 av Dag Sandahl.

[4] Kyrkomötet 1987. Bihang 14. Läronämndens yttrande 1987:15.

[5] Kyrkomötet 1989. Bihang 3. Motion 1989:11 av Dag Sandahl och motion 1989: 49 av Göte Andersson.

inom den anglikanska kyrkogemenskapen arbetar med motsvarande frågor."[6]

Uppgiften för vår samtalsgrupp har varit att bearbeta teologiska frågor om kyrko- och ämbetssyn, som är av betydelse för Svenska kyrkans möjligheter att leva som *en* kyrka trots oenigheten om ordningen med kvinnliga präster. Olika nyansatser i ämbetstänkandet liksom insikten att Svenska kyrkan behöver samla sina krafter har utgjort bakgrund till samtalen. Att samtalsgruppen bildades är ett uttryck för viljan att bearbeta ämbetsfrågorna. Det vittnar också om att alla relevanta teologiska och pastoralteologiska frågor, trots all diskussion genom åren, inte genomarbetats.

Svenska kyrkan har en ordning med både kvinnor och män som präster. Vårt uppdrag har inneburit mer än att redovisa och väga skälen för och emot denna ordning. Vi vill ange de teologiska förutsättningarna för att leva samman i vår kyrka, men även pröva hur stora teologiska skiljaktigheter som kyrkan kan rymma utan att enheten bryts. Från dessa teologiska förutsättningar har vi dragit pastorala konsekvenser, eftersom den problematik som Svenska kyrkan står i är av såväl principiell som praktisk natur och är insatt i ett vidare ekumeniskt sammanhang.

1. Kyrkans identitet och uppdrag

Guds frälsningsvilja och omsorg gäller hela världen. Gud vill återupprätta skapelsen och befria mänskligheten från synd och död. Gud upprättar sitt herravälde genom Jesu Kristi försoningsdöd: Kristus dör för världens synd och segrar över ondska och fördärvsmakt genom sin uppståndelse. Anden ger liv åt allt skapat. Hela skapelsen väntar på att befrielsen genom Kristus skall nå sin fullbordan. Gud skall till slut läka all brustenhet.

Evangelium förkunnar vad Gud gjort i Kristus och säger oss att Gud fortfarande handlar till försoning, förnyelse och enhet. Människor, som genom dopet inlemmas i kyrkan och kommer till tro, utväljs av Gud till

[6] Kyrkomötet 1989. Bihang 15. Läronämndens yttrande 1989:15.

att "förkunna hans storverk" (1 Pet 2:9). Genom Guds ord och sakrament förnyar och utrustar Anden dem för deras uppgift i världen.

Kyrkan är helig. Hon är utvald för sitt uppdrag och ingår i Guds plan för allt skapat för att gestalta evangeliet om Kristus i ord och handling. Kyrkan är inte till för sin egen skull utan "för att världen skall leva" (Joh 6:51).

Kyrkan är kallad att synliggöra den enhet som har sin grund i den heliga treenigheten. Det sker när hon lever i försonad mångfald. Ordet "försonad" är viktigt. Det syftar på att kyrkans enhet bygger på Kristi försoningsgärning. Enheten i försonad mångfald är spänningsfylld och kreativ. I biskopsbrevet om kyrkans ämbete heter det:

> "Enheten innebär inte detsamma som likformighet. Mångfalden utgörs av lemmar med skilda och samordnade funktioner. Genom dop i den Treeniges namn är vi förenade med Kristus till trons nya liv: vi har alla döpts för att höra till en och samma kropp. Tillhöriga samma Kristi kropp är vi var för sig lemmar som i sin olikhet är till för varandra (Rom 6:3-11, 12:4-8; 1 Kor 10:16 f). De många har del i och bidrar var för sig till enheten i Kristi kyrkas gemenskap (grek. *Koinonia),* som likaså är en gemenskap i Anden med Fadern och Sonen. (...) Liksom enheten i mångfald är konstitutionell är tjänandet en livsbetingelse för kyrkan som Kristi kropp. Själv kom ju Guds son som tjänare åt barmhärtighetens Fader, inte för att bli betjänad utan för att tjäna en splittrad mänsklighet som längtar efter helhet och gemenskap. Mästaren underströk varje lärjunges uppgift att med honom som förebild vara andras tjänare. Döpta till honom är vi kallade att dag för dag följa honom och bära korset – kärlekens, försoningens och hoppets tecken -mitt i världen."[7]

Vi behandlar temat kyrka – ämbete – enhet utifrån ett helhetsperspektiv. Kyrkans uppdrag i världen står i centrum.

"Det är hela Guds folk som med olika nådegåvor tillsammans

[7] Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan. Ett biskopsbrev om kyrkans ämbete. Stockholm 1990, s. 8.

förvaltar Guds mångfaldiga nåd. Guds kyrka på jorden byggs av alla tillsammans för att tjäna den värld till vilken kyrkan är sänd."[8]

Frågorna om kyrkans ämbete har inte alltid behandlats så att enheten i kyrkan värnats och förstärkts. Kyrkan behöver ta tillvara olika människors och rörelsers andliga erfarenheter och nådegåvor. Det är en svaghet när teologiska motsättningar får förhindra att olika rörelser står i vitalt samspel med varandra.

En viktig förutsättning för att komma vidare är att erkänna att enheten i kyrkan de facto redan är skadad. Att förneka sanningen främjar inte enheten, inte heller att på ett förenklat sått lösa problemet genom att önska bort dem som tillhör en annan riktning. "De heligas gemenskap" har alltid fått tåla meningsmotsättningar och åsiktsbrytningar [9].

Den största skadan kommer inte av de sakliga motsättningarna, utan av det sått på vilket konflikten hanteras. Varje gång vi väljer ovänskap, oförsonlighet och maktspråk istället för att söka enhet och sanning, förvärras situationen.

Därför måste vi på allvar söka försoning och helande av gemenskapen. Detta är förutsättningen för att vi i ömsesidig respekt skall kunna arbeta med sakfrågorna och finna nya lösningar.

Att söka försoning handlar inte om vackra ord och deklarationer, inte om de krav vi kan ställa på varandra, inte om att glida förbi besvärliga frågor. Det innebär med nödvändighet att riskera smärta. Mönstret finns hos Kristus, han som river ner skiljemurar och dödar fiendskap (Ef 2: 14-16) och så upprättar kyrkans enhet i försonad mångfald.

2. Kyrkans mångfald

Inom Svenska kyrkan finns olika traditioner och fromhetsriktningar. Några har haft stor genomslagskraft och under läng tid format kyrkans självförståelse. Den äldre folkkyrkligheten i början av seklet med namn som Nathan Söderblom, Einar Billing, Manfred Björkquist och J A

[8] Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan, s. 10.

[9] Jfr 1 Kor 11:19.

Eklund gav viktiga bidrag i detta avseende. Under i synnerhet de senaste decennierna har kyrkolivet berikats genom kontakt med andra kyrkor och konfessioner.

Det finns en mångfald traditioner inom Svenska kyrkan och den gemensamma folkkyrkliga ramen. Både de som bejakar och de som ställer sig avvisande till ordningen med kvinnliga präster hör hemma i dessa. Vi tillhör alla Svenska kyrkan. Det är angeläget för hela kyrkan att ta tillvara kunskaper, erfarenheter och fromhet som uttrycks av dessa traditioner.

De som ställt sig avvisande till ordningen med kvinnliga präster har för det mesta varit förankrade endera i högkyrkligheten, lågkyrkligheten eller gammalkyrkligheten.

Högkyrkligheten strävar efter en förnyelse av Svenska kyrkan i gudstjänst, personligt böneliv, pastoralt arbete, teologisk reflektion och i en gestaltning av kyrkan i linje med allmänkyrklig tradition. Lågkyrkligheten, som vuxit fram ur 1800-talets nyevangeliska väckelse, lägger stark tonvikt vid bibelordet, den enskildes omvändelse och helgelse samt det allmänna prästadömet. Gammalkyrkligheten, med sina rötter i 1800-talets kyrkoväckelse, bidrar med sin själavårdstradition, sitt "allvar i salighetssaken" och sin betoning av det evangelisk-lutherska arvet.

De rörelser som ställt sig avvisande till kvinnliga präster har givit vitala bidrag till kyrkolivet och medverkat till att de uppkomna motsättningarna inte blivit kyrkosplittrande. Vi skall inte förneka de principiella och praktiska problem som Svenska kyrkan haft att bearbeta under de senaste decennierna, men inte heller måla en bild av en kyrka i förödande och oläkbar konflikt.

3. Jämställdheten

I den debatt som föregick beslutet om kvinnas tillträde till prästämbetet vitsordades betydelsen av kvinnornas insatser i kyrkan. Det särskilda utskottet vid 1957 års kyrkomöte framhöll sålunda, att betydande delar

av kyrkans verksamhet är helt beroende av kvinnors insatser och att detta arbete borde utvidgas [10]. Vid 1958 års kyrkomöte framförde särskilda utskottet [11]:

> "Utskottet är enigt i den övertygelsen, att med Jesus och Nya testamentet har kommit en helt ny syn på kvinnan, och att all hänsyn måste tagas till denna nya syn vid bedömandet av frågan om kvinnans tillträde till prästämbetet."

Kvinnans frigörelse sågs som "framsprungen ur det kristna evangeliet". Utskottet var enigt om att kvinnor med hög teoretisk och praktisk utbildning alldeles för länge åsidosatts. Kvinnorna hade inte fått möjlighet att göra tjänst i kyrkan till sin livsuppgift.

Den långa debatten i samhälle och kyrka om man och kvinna har övergått från en likställdhets- till en jämställdhetsdebatt. Jämställdhetsdebatten kan hålla fast vid grundläggande och rättfärdiga krav, t ex likalönsprincipen, samtidigt som den – och det är det nya — uppmärksammar skillnader mellan manligt och kvinnligt. Här finns erfarenheter att föra in i samtal om ämbetet. Komplementariteten mellan man och kvinna måste tas till vara i kyrkan. I samtalsgruppen finns olika uppfattningar om hur detta låter sig göras, i alla uppdrag eller i skilda uppdrag inom kyrkans ena ämbete.

4. Den kyrkosyn som förenar oss

Svenska kyrkan bekänner den allmänneliga kristna tron, tillhör den världsvida kyrkan och manifesterar Kristi kyrka. Därför måste vår kyrka ständigt granska sig själv i relation till Kristi kyrka, dvs i relation till bibeln och till kyrkans bekännelse reformera sådant som inte svarar mot Guds avsikt.

Kristi kyrka är en, helig, allmännelig och apostolisk och kommer till uttryck också i Svenska kyrkan. Det som gör kyrkan till kyrka finns i

[10] Bihang till allmänna kyrkomötets protokoll är 1957. 8 saml. Särskilda utskottets betänkande nr 1, s. 10.

[11] Bihang till allmänna kyrkomötets protokoll är 1958. 8 samt. Särskilda utskottets betänkande nr 2, s. 13ff, citat s. 15.

Svenska kyrkan. Kyrkans främsta kännetecken beskrivs i den augsburgska bekännelsens sjunde artikel: "Kyrkan är de heligas samfund, i vilket evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas".

Andra kännetecken för kyrkan är enligt Luther syndernas förlåtelse, kallelsen och vigningen av särskilda tjänare åt evangelium, bönen, lovsängen och tacksägelsen samt korset eller villigheten att lida för evangeliets skull.[12]

Bekännelsen att Kristi kyrka är *en* innebär en förpliktelse till synlig enhet inom och mellan kyrkorna. Denna förpliktelse gäller alltså såväl Svenska kyrkans inre arbete som hennes förhållande till andra kyrkor och samfund.

5. Den ämbetssyn som förenar oss

Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan. Ett biskopsbrev om kyrkans ämbete (1990) uttrycker en grundläggande och ekumeniskt väl förankrad syn på kyrkans ämbete.

Biskopsbrevet, som hänvisar till Svenska kyrkans vigningsordningar, framhåller att den särskilda tjänsten i kyrkan inte delegeras från de döptas och troendes prästadöme utan är en gåva från Gud och konstitutiv för kyrkan. Kyrkans ämbete beskrivs som treledat. Biskop, präst och diakon har tre olika uppdrag inom ett och samma ämbete[13]. Dess syfte är att Guds folk skall uppbyggas i tron och rustas för tjänst och vittnesbörd i världen. Rötterna till kyrkans ämbete finns i Nya testamentet. Där finns ursprunget och grundelementen till vad som i kyrkan har utvecklats till ett treledat ämbete. Den sändning apostlarna tog emot som en Guds gåva till kyrkan har förts vidare till nya generationer. Ingen nutida ämbetsutformning i någon kyrka kan dock göra anspråk på att helt motsvara Nya testamentets.

Biskopsbrevet är ett av flera vittnesbörd om de senaste decenniernas teologiska landvinningar. Kyrkornas världsråds dokument *Dop, natt-*

[12] Luther, M., Von den Konziliis und Kirchen, WA 50, 628ff.

[13] I samtalsgruppen finns också uppfattningen att ämbetets fullhet finns i biskopsämbetet. Prästens och diakonens uppdrag är delegationer ur detta ämbete.

vard, ämbete (1982) är ett annat. Detta dokument behandlar även frågan om kvinna och man i ämbetet. Däri framhålls att enighet råder om att både kvinnor och män måste få ge sina bidrag i Kristi tjänst i kyrkan. Kyrkorna drar dock olika slutsatser om det bör leda till att även kvinnor vigs till präster.[14]

En mer allmän debatt om kvinnans tillträde till prästämbetet har sedan 1920-talet förts i Sverige. Sedan 1940-talet och särskilt sedan 1957/1958 har Svenska kyrkan levt med en konflikt i ämbetsfrågan. Diskussionen om ämbetets utformning är en del av arbetet med kyrkans identitet. Eftersom ämbetet är nödvändigt för kyrkan, får förändringar av detta ämbete stora konsekvenser. Den teologiska konflikten är därför begriplig.

Samtalsgruppen som helhet instämmer i den grundläggande syn på kyrkans ämbete som kommer till uttryck i biskopsbrevet. Detta understryker såväl problemet med att vi har olika uppfattningar som möjligheterna till dialog i ämbetsfrågan.

6. Ämbetet som uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära

Artikel IV i Augsburgska bekännelsen behandlar rättfärdiggörelsen. Artikel V slår fast att evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete har inrättats för att människor skall få del av den rättfärdiggörande tron. Ämbetet är alltså konstitutivt för kyrkan.

Att kyrkan har ett ämbete är inte en ordningsfråga utan en bekännelsefråga. I detta avseende är ämbetet uttryck för Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Att någon är avskild för att räcka evangelium åt människor genom nådemedlen är nödvändigt.

Hur ämbetet skall gestaltas är däremot en fråga, där uppfattningarna delvis gått isär i vår kyrka. Oenigheten gäller hur ämbetet skall utformas under bevarad troget mot Skrift och tradition. Visserligen är flera

[14] Se Dop, nattvard, ämbete. Den officiella texten från Faith and Order - den sk Lima-texten 1982 - jämte introduktion och inofficiella ekumeniska kommentarer. /Nordisk ekumenisk skriftserie, 11/. Uppsala 1983, s. 44-45.

utformningar tänkbara men det betyder inte att det är likgiltigt vilken som väljs. Man bör därför vara försiktig med att tala om frågan om kvinnliga präster som enbart en "ordningsfråga".

Gestaltningen av kyrkans ämbete måste gestaltas i trohet mot den givna uppenbarelsen och så att det möter sin tids behov. Gestaltningen av ämbetet har därför en dimension av vittnesbörd för världen. Däremot finns i vår kyrka som i många andra kyrkor delade uppfattningar om vilka uttryck troheten mot uppenbarelsen skall ta sig när det gäller kvinna och man i kyrkans ämbete.

När vi talar om "ordningen" med kvinnliga präster betyder det således ingen relativisering ur bekännelsesynpunkt. I följande avsnitt återkommer vi åtskilliga gånger till bekännelseproblematiken.

7. Skilda uppfattningar om ämbetets utformning

Vi är eniga om att ämbetet är ett och gestaltas i flera olika uppdrag. Här finner vi stöd i en bred enighet i modern bibelteologi och i de stora ekumeniska dialogerna. Men fortfarande har vi delade meningar om det är rätt att ha en ordning med kvinnliga präster. Under senare år har frågan om kvinnliga biskopar tillkommit. Till detta kommer att vi ser olika på hur uppdragen inom kyrkans ämbete förhåller sig till varandra. När Svenska kyrkan öppnade möjligheten för kvinnor att bli präster, hade redan några andra kyrkor fattat motsvarande beslut. Bland dessa fanns de lutherska systerkyrkorna i Norge och Danmark. Idag är situationen en annan. Flertalet evangeliska kyrkor, och även många provinser inom den anglikanska kyrkofamiljen, har fattat beslut om kvinnliga präster och biskopar. Det finns anledning att lyfta in andra kyrkors erfarenheter och bearbetning av de konflikter som uppstått när vi försöker klargöra de teologiska förutsättningarna för enhet i försonad mångfald. Vi är överens om behovet av fortsatt och förnyad exegetisk och systematisk reflektion kring kyrkans ämbete. Frågan om kvinnliga präster och biskopar är främst en teologisk fråga.

Svenska kyrkan har haft en intensiv debatt om bibelsyn och bibel-

tolkning med anledning av denna fråga. Med tanke på den konfessionella bakgrund Svenska kyrkan har, är det rimligt att först fråga vad bibeln säger och att därefter tolka bibelns utsagor. Behandlingen vid kyrkomötena 1957 och 1958 klargör att den fråga som först ställdes handlade om bibeln. Detta har sagts vara särpräglat för svensk debatt men är egentligen självklart utifrån det utredningsmaterial[15] som producerats och den debatt som förts i frågan från 1920-talet. Det rådde enighet i särskilda utskottet vid 1958 års kyrkomöte, att "frågan om kvinnas behörighet måste prövas inför Den Heliga Skrift, tolkad med hjälp av vår kyrkas bekännelseskrifter" .[16] Utskottsmajoriteten menade sedan att det utifrån "den evangelisk-lutherska uppfattningen av bibel och ämbete" inte föreligger några principiella hinder för kvinna att vara präst. I sin reservation hävdade minoriteten, att beslutet strider mot bibeln och vår kyrkas bekännelseskrifter. Meningsmotsättningen var därmed angiven: den fokuserades kring det bibelteologiska materialet, sättet att ställa samman det och sättet att använda det.

1950-talets bibeldebatt blev aldrig slutförd. Den hermeneutiska (hermeneutik = tolkningslära) problematiken blev inte tillräckligt beaktad och bearbetad i debatten. Biskopsmötet tillsatte därför en bibelkommission, som arbetade under åren 1964-1970[11] Kommissionen fann, att ordningen med manligt prästerskap "har hävd ända från urkristendomen och stöds av auktoritativa ord i NT."[18] Majoriteten fann dock att en konsekvent begränsning av kvinnornas funktioner i församlingslivet under rådande samhällsförhållanden skulle innebära ett avståndstagande från "centrala nytestamentliga ideal och värderingar.[19] Bibelns vittnesbörd om alla människors religiösa jämställdhet måste få sociala konsekvenser i vår tid.

---

[15] Statens offentliga utredningar (SOU) 1950:48. Kvinnas behörighet till kyrkliga ämbeten och tjänster. Betänkande av inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Stockholm 1950.

[16] Bihang till allm. kyrkomötets protokoll 1958. 8 saml. Särskilda utskottets betänkande nr 2.

[17] Bibelsyn och bibelbruk. Lund 1970.

[18] a.a, s. 130.

[19] a.a, s. 127.

En påvlig bibelkommission uttalade vid mitten av 1970-talet, att det inte verkar "som om Nya testamentet ensamt klart och en gång för alla löser frågan om kvinnors tillträde till prästämbetet".[20] Samtidigt har romersk-katolska kyrkan i sin nya katekes upprepat sin avvisande hållning till ordningen med kvinnliga präster och de ortodoxa kyrkorna är inte heller beredda att ompröva sitt ställningstagande [21]. Dessa exempel tydliggör nödvändigheten av hermeneutisk reflektion.

Sedan 1950-talet har frågan om Skrift och tradition bearbetats grundligt i dialogen mellan lutheraner och romerska katoliker så att man kan tala om en ny samsyn. Lutheranerna erkänner att det finns en levande tradition i linje med bibelns budskap. Katolikerna talar inte längre om Skrift och tradition som två olika källor till uppenbarelsen. Båda kyrkorna betraktar den bibliska uppenbarelsen som avgörande för all senare tradition. Sambandet mellan kyrkan och bibeln framgår tydligt av Nya testamentets innehåll och tillkomst. Muntliga traditioner och brev som bevarats i kyrkan sammanfördes i en skriftsamling, som avgränsades av kyrkan.

I den diskussion som föregick beslutet 1958 behandlades traditionsfrågorna alltför snävt. Allmänheten uppfattade det som om några av "traditionella" skäl – och då främst utifrån gamla könsrollsmönster – var emot en ordning med kvinnliga präster. Samtalet nu bör leda till

[20] Se Leonard Swidler and Arlene Swidler (ed), Women Priests. A Catholic Commentary on the Vatican Declaration, Paulist Press, 1977 s. 346: "It does not seem that the New Testament by itself alone will permit us to settle in a clear way and once and for all the problem of the possible accession of women to the presbyterate.

However, some think that in the scriptures there are sufficient indications to exclude the possibility, considering that the sacraments of eucharist and reconciliation have a special link with the person of Christ and therefore with the male hierarchy, as borne out by the New Testament.

Others, on the contrary, wonder if the church hierarchy, entrusted with the sacramental economy, would be able to entrust the ministries of eucharist and reconciliation to women in light of circumstances, without going against Christ's original intentions."

[21] Se Katechismus der katolischen Kirche, 1993, st 1577. Se även uttalandet från det ortodoxa primatmötet i Istanbul den 15 mars 1992 med dess kritik av vissa utvecklingstendenser i det ekumeniska sammanhanget, framför allt ordinationen av kvinnor till präster och användningen av inklusivt språk om Gud, i: Ecumenical Press Service for the period 11-20 March 1992, p. 46 och 50.

mer nyanserade tolkningar av traditionens roll i kyrkan.

Svenska kyrkan bör närma sig temat kyrka – ämbete – enhet med ett allmänkyrkligt och ekumeniskt perspektiv och arbeta vidare med bibelfrågan och hermeneutiken. Ur teologisk synpunkt finns det två möjliga och tolkningsmässigt hedervärda huvudståndpunkter i frågan om kvinnor som präster och biskopar. Materialet i bibeln och kyrkans tradition kan inte sägas vara entydigt. Det är huvudorsaken till motsättningen inom vår kyrka och inom andra kyrkor. Men om en kyrka erkänner att en tvistefråga är hermeneutiskt mångtydig kan splittring undvikas. Ämbetsfrågan är inte den enda frågan av detta slag.

Tolkningsproblematiken försvåras av att talet om mångtydighet syftar på materialet som helhet. Men vi utgår inte alltid från samma bibelställen och traditionssammanhang när vi tolkar materialet i olika riktningar. Det leder till en hermeneutisk oklarhet både därför att vi inte är överens om vilka bibelställen och belägg från traditionen som är relevanta och därför att vi från delvis olika utgångspunkter kommer till olika slutsatser.

Svenska kyrkan har sagt ja till prästvigning av kvinnor men också sagt att det är förenligt med kyrkans bekännelse att ifrågasätta denna ordning. En statlig utredning 1981 drog därför slutsatsen:

> "Själva grundproblemet ligger i att Svenska kyrkan godtar två uppfattningar som förenliga med sin bekännelse".[22]

Svenska kyrkan har hittills i princip valt enhet i mångfald med de svårigheter det innebär och avvisat kyrkosplittringens väg. En förutsättning för att man då skall kunna hälla ihop kyrkan är, att enskilda och grupper accepterar att leva och arbeta inom samma kyrka som sina meningsmotståndare med respekt för deras övertygelse samt att kyrkan strävar efter större teologisk klarhet i kontroversfrågan. Beslutet vid 1958 års kyrkomöte angav att det finns en gemensam bas inom bekännelsens ram för detta.

De gångna årtiondena har emellertid visat hur svårt det är att i praktiken leva med ömsesidig respekt på grundval av den gemensamma be-

[22] Omprövning av samvetsklausulen – Män och kvinnor som präster i Svenska kyrkan (SOU 1981:20), s. 97

kännelsen. Dessutom har andra teologiska frågor aktualiserats som har betydelse för enheten i kyrkan. På flera olika områden ställs därför frågan om gränsen för den möjliga mångfalden inom kyrkan.

En del av dem som avvisade reformen har lämnat Svenska kyrkan. En och annan bland dem som accepterar reformen har också gjort det. Vi måste självkritiskt säga, att vår kyrka inte alltid kunnat lösa de praktiska problem som samexistens medför, och olika frågor kring vignings-, gudstjänst- och nattvardsgemenskapen har inte fått tillräckligt grundlig teologisk genomlysning.

Ämbetsfrågorna måste inordnas i de större frågorna om gudsuppenbarelse, frälsning och kyrkans kallelse i världen. Det finns en grundläggande enighet om kyrkans uppdrag och ämbetets gåva och nödvändighet som bör lyftas fram när man talar om de skilda uppfattningarna om ordningen med kvinnliga präster. Det är angeläget för att man skall få ett rätt perspektiv. Frågan om man eller kvinna i kyrkans biskops- och prästämbete får inte bli den mall utifrån vilken allting värderas.

Vår samtalsgrupp har tagit del av erfarenheterna från Church of England. Där har man inte heller kommit fram till en sådan teologisk klarhet i tolkningen av bibeln och kyrkans tradition att man har kunnat fatta ett enhälligt beslut om prästvigning av kvinnor.[23] Därför har man föreslagit praktiska åtgärder för att möjliggöra fortsatt samexistens och avgångsvederlag till dem som inte anser sig kunna fortsätta som anglikanska präster efter reformen.[24]

Samtalet med företrädare för Church of England har givit oss ökad självkänsla, eftersom Svenska kyrkan trots allt har tagit de teologiska frågorna på stort allvar. Svenska kyrkan lägger större vikt vid bekännelsen än vid gudstjänsten och biskopen som enhetsband. Därför borde

[23] Den 11 november 1992 fattade kyrkomötet i Church of England med två tredjedels majoritet beslut om att tillåta att kvinnor ordineras till präster.

[24] I lagförslaget har föreslagits, att de nuvarande biskoparna inte behöver viga kvinnor till präster men att de tillträdande inte skall kunna vägra viga. Den präst eller biskop som inte kan acceptera reformen skall erbjudas avgångsvederlag. I The Ripon Report (1992) söks alternativa former för att undvika kyrkosplittring och avgångar. Debatten fortsätter och flera förslag framförs. När detta skrivs har frågan ännu inte slutbehandlats i parlamentet.

Svenska kyrkan ha lättare än Church of England att leva med olikheterna i ämbetstolkningen.

8. Bekännelse och gudstjänst som uttryck för enhet

A. Samsynen

Grunden för kyrkans enhet enligt luthersk uppfattning slås fast i artikel VII i Augsburgska bekännelsen:

> "... för kyrkans sanna enhet är det nog att vara ense i fråga om evangelii lära och förvaltningen av sakramenten. Och det är icke nödvändigt , att nedärvda människobud eller religiösa bruk eller yttre, av människor föreskrivna former för gudsdyrkan överallt äro lika."[25]

"Evangelii lära" – bekännelsens innehåll - och sakramentsförvaltningen bär upp kyrkans enhet. Gudstjänsten uttrycker gemenskapen kring bekännelse och sakramentsförvaltning.

Eftersom kyrkans enhet manifesteras i gudstjänsten och särskilt vid nattvardsfirandet, finns det skäl att hävda att nattvardsgemenskap måste finnas för att vi skall kunna tala om *en* kyrka. Därför har frågan om gudstjänstgemenskap och om vigningarnas och sakramentens giltighet fått det största utrymmet i samtalsgruppens arbete.

När Lutherska världsförbundet (LVF) bildades 1947 markerades tydligt att den gemensamma *bekännelsen* konstituerade de lutherska kyrkornas enhet. I stadgarna angavs den heliga skrift, den augsburgska bekännelsen samt stora och lilla katekesen som LVF:s läromässiga grund. Tillsammans skulle de lutherska kyrkorna vittna om evangelium och främja enhet i tro och bekännelse. Utifrån sin gemensamma bekännelse skulle de delta i den ekumeniska rörelsen.[26] I rapporten från den första generalförsamlingen angavs huvuddragen i en luthersk ämbets-

[25] Svenska kyrkans bekännelseskrifter (SKB). Stockholm 1957, s. 59.

[26] Proceedings of the Lutheran World Federation Assembly. Lund, Sweden June 30 -July 6, 1947. Philadelphia 1948, s. 100ff.

uppfattning, men i stadgarna sägs ingenting om ämbetet. Mellan LVF:s medlemskyrkor fanns stora olikheter i fråga om ämbetsstruktur. Ingenting hindrade att en kyrka stod frågande eller kritisk till utformningen av en annan luthersk kyrkas ämbete.

Eftersom den gemensamma bekännelsen är enhetens grund finns utrymme för mångfald både i gudstjänstens och ämbetets utformning.

Vår samtalsgrupp är överens om att Ordet rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas i Svenska kyrkan, men enskilda eller grupper av präster och lekfolk ifrågasätter nu som förr somliga prästers förkunnelse och sakramentsförvaltning.

Den gemenskap som vi har i bekännelsen vill vi uttrycka även i gudstjänst och nattvardsfirande. Bekännelsen är primär. Gudstjänsten kommer ur bekännelsen och skapar i sin tur nya former av bekännelse (*lex orandi , lex credendi*).

Svenska kyrkan rymmer inom sin bekännelse olika uppfattningar om att kvinnor vigs till präster. En pastoral konsekvens blir då, att hänsyn tas till enskilda präster när det gäller deras tjänstgöring i gudstjänst. Vi har dock olika uppfattningar om hur stort handlingsutrymme som kan ges utan att kyrkans enhet hotas.

B. De av oss som bejakar ordningen med kvinnliga präster

Vid LVF:s generalförsamling i Budapest 1984 gjordes ett tillägg till stadgarna. "Medlemskyrkorna i LVF anser sig stå i predikstols- och altargemenskap med varandra". Generalförsamlingen fastslog att denna gemenskap innebär att kyrkorna erkänner varandras ämbeten. Det faktum att de flesta lutherska kyrkor prästviger kvinnor, medan några inte gör det, skulle inte vara ett hinder för gemenskapen. Olikheterna i kyrkoordningarna skulle respekteras samtidigt som vigningarnas giltighet accepterades.[27] 1984 drog man alltså uttryckligen konsekvenserna för gudstjänstgemenskapen av den bekännelsegemenskap som fastslogs 1947.

Generalförsamlingen 1984 förklarade att kyrkans sanna enhet syn-

[27] Se Harlin, Tord, Hopp för världen. En studie- och samtalsbok från Lutherska Världsförbundets generalförsamling i Budapest 1984. Arlöv 1984, s. 49-55.

liggörs genom förkunnelsen av evangelium i Ordet och sakramenten. Det får konsekvenser för synen på ämbetet.

> "Denna enhet gestaltas som en gemenskap iv den gemensamma och samtidigt mångfaldiga bekännelsen av en och samma apostoliska tro. Den är en gemenskap i det heliga dopet och i nattvardens måltid, en gemenskap i vilken de ämbeten som utövas erkänns av alla som uttryck för den tjänst Kristus instiftat i sin kyrka. Inom denna gemenskap bidrar olikheterna till dess fullhet och de utgör inte längre hinder för enheten".[28]

Enligt vår uppfattning är det som sades i Budapest än mera tillämpbart inom varje enskild kyrka.

Någon fast reglering av utrymmet för den enskildes handlande är inte möjlig. Att dra en demarkationslinje vid det heliga, "in sacris", så som dekankollegiet inom Svenska kyrkans fria synod gjort[29], cementerar och demonstrerar en grundläggande oenighet. Det är också olyckligt, eftersom de hänsyn som måste tas i första hand är av själavårdande och pastoral karaktär.

Vi vill gestalta vår bekännelsegemenskap i gudstjänstgemenskap. Även om det inte går att likställa bekännelse och gudstjänst, gäller dock det positiva sambandet att gemenskapen i bekännelse söker uttryck också i gudstjänst. Bekännelsen föds och får näring i gudstjänsten, som i sin tur är en bekännelse. Mot denna bakgrund måste kyrkan och de som företräder den upprätthålla så mycket som möjligt av guds- tjänst- och nattvardsgemenskap.

Eftersom det är en prästerlig uppgift att leda nattvardsfirandet och nattvarden är den mest förtätade gemenskapen i tron, är det där ämbetsfrågan blir mest brännande. Vi har därför skäl att noga tänka igenom vad våra handlingssätt uttrycker.

Det som är möjligt i ekumeniska sammanhang bör också vara möjligt inom Svenska kyrkan. Varje lekman och präst borde kunna delta, då en annan präst inom vår kyrka tjänstgör i gudstjänsten. Sakramentet

[28] Budskapet från generalförsamlingen, citat ur a.a, s. 54.

[29] Communio in sacris. Ett dokument utarbetat av dekankollegiet inom Svenska kyrkans fria synod 1987-09-17.

är ett nådeserbjudande och ingen är tvungen att kommunicera. Det bör inte uppfattas som ett underkännande av prästens vigning eller av sakramentets giltighet om någon avstår. Det kan finnas olika skäl att avstå.

C. De av oss som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster

När en kyrka befinner sig i en motsättning som Svenska kyrkan gör i denna fråga, måste allas målsättning vara att konflikten bearbetas på ett sådant sätt att den så småningom försvinner. När man i andra sammanhang söker lösa konflikter, försöker man skapa öppningar så att parterna får förtroende för varandra och på denna grund av övertygelse närmar sig varandra. I ämbetsfrågan pekar minoritetens erfarenheter i annan riktning.

Själva problemet som vi diskuterar är att den teologiska oenigheten i sakfrågan blir synlig när kyrkan firar gudstjänst. Detta kan uppfattas som problematiskt på två sätt: antingen är problemet att gudstjänstgemenskapen i sig är skadad eller att gudstjänstgemenskapen är skadad på grund av en hittills olöst fråga. Detta är i så fall en arbetsuppgift att ta itu med. För dem som bejakar ordningen med kvinnliga präster är det idag inga teologiska problem med det som före 1958 var en olöst fråga. För oss som ifrågasätter 1958 års beslut är det tvärtom så, att den utformning ämbetet då gavs, gör ämbetsfrågan till en olöst fråga.

Vi efterlyser hos majoritetssidan viljan att se oenigheten, förstå den och dra slutsatser utifrån det man ser och förstår. Det kan leda till att man beslutar sig för att det vore bättre om vi gick skilda vägar eller att man finner det vara möjligt att leva tillsammans trots oenighet i sakfrågan. I det senare fallet försöker man skapa öppningar för varandra.

När LVF i Budapest deklarerar att predikstols- och altargemenskap råder emellan – och därmed underförstått även inom — medlemskyrkorna har beslutet inte förankrats i hela Svenska kyrkan. Påståendet att "de ämbeten som utövas erkänns av alla som uttryck för den tjänst Kristus instiftat i sin kyrka" är en förenkling av sakläget[30]. Det är uppenbart att lutherska kyrkor lever med spänningar inom och mellan sig, därför att det ifrågasätts om alla ämbeten som utövas verkligen är i

[30] Se citatet i avsnitt 8 B.

enlighet med Kristi ord och instiftelse.[31]

Båda sidorna i den aktuella konflikten måste ges utrymme att reflektera över och dra slutsatser av sitt ja eller nej. Dokumentet Communio in sacris är ett exempel på sådan reflektion från vår sida. Det måste finnas utrymme i kyrkan för de ståndpunktstaganden som uttrycks där. Enligt vår mening skall försöken att ange vilken praxis som motståndaren till ordningen med kvinnliga präster följer ses som hjälpmedel att hantera konflikter och genom riktlinjer ge själavårdande och pastorala råd[32].

Communio in sacris betonar att ett försoningsarbete är nödvändigt i Svenska kyrkan, pekar på det breda spektrum av uppgifter, där det inte föreligger några principiella svårigheter att samarbeta med kvinnliga präster och anger som målsättning "att ha en personlig, vänskaplig kontakt och visa villighet till samarbete med de kvinnliga prästerna i alla situationer och uppgifter där detta är möjligt". Dokumentet konstaterar emellertid också att den som inte kan acceptera kvinnor som präster inte utan vidare kan delta i gudstjänsthandlingar, där dessa framträder med anspråk att vara präster och även uppfattas vara det. Samarbete "in sacris" avböjes. Likaså erkänns inte en kvinna som biskop och inte heller hennes episkopala ämbetshandlingar.

Samtidigt skall man vara medveten om att fullständig gudstjänstgemenskap i den meningen, att alla präster och alla troende accepterar alla andra prästers förkunnelse och sakramentsförvaltning, varit en sällsynt företeelse i vår kyrkas historia. Det är inte heller så att ämbetsfrågan är den enda som splittrar gudstjänstgemenskapen. Inte så få enskilda avstår t ex från att kommunicera när s k alkoholfritt nattvardsvin används.

Att här dra en gräns mellan ord och sakrament låter sig knappast göra. Ur principiell synpunkt är det ingen större skillnad mellan att avstå från att lyssna på en predikant som uppfattas som otydlig i läran eller

[31] Jfr Baptism, Eucharist & Ministry. Report on the Process and Responses. /Faith and Order Paper No. 149./ Geneva 1990, s. 78ff.

[32] Se förutom Riktlinjer utarbetade av Kyrklig Samling, Svensk Pastoraltidskrift, 1960, s. 56-58, även Communio in sacris. Ett dokument utarbetat av dekankollegiet inom Svenska kyrkans fria synod 1987-09-17.

att avstå från att kommunicera i ett sammanhang som uppfattas som oklart.

Till kyrkotecknen hör, enligt klassisk sociologisk bestämning, en strävan till inklusivitet. Tolkning och gestaltande av läran görs i syfte att så många som möjligt skall integreras såvida de inte omfattar vad kyrkan förklarat vara falsk lära. Sekten kännetecknas däremot av exklusivitet: den konstitueras på bestämda läropunkter vilka alla medlemmar måste godta, och gränsen till de utanförstående görs därmed tydlig. Paradoxalt nog har Svenska kyrkan i konfliktfrågan om ämbetet fjärmat sig från kyrkans inkluderande förhållningssätt.

Ibland har bristen på gudstjänstgemenskap lett till att protesterande grupper uteslutits eller själva lämnat kyrkan och ibland har majoriteten lyckats ge plats åt minoritetens protest. I historiens ljus brukar man vanligen beklaga de fall då oenighet resulterat i splittring. Kyrkohistorien visar hur den teologiska kontroversfrågan efter någon tid förlorat sin aktualitet och betydelse samtidigt som man ser hur splittringen permanentats genom de strukturer som byggts upp.

I vårt fall handlar det i hög grad om hur majoriteten väljer att behandla minoriteten. Majoriteten kan välja att använda sin position till att marginalisera och på sikt eliminera minoriteten genom att konstruera de regelsystem, som alltid måste finnas på ett sådant sätt, att minoriteten har svårt att med bevarad integritet leva kvar i kyrkan.

Oenigheten blir särskilt plågsam i denna fråga där övertygelse står mot övertygelse och båda sidor hänvisar till samvetet. Gränsen mellan självsvåld och samvetsbunden övertygelse är inte alltid lått att dra. Strävan måste här vara att undvika situationer där enskildas samveten kränks. Att i denna mångfald bevara enheten är möjligt endast där kyrkan själv tydligt anger att enhetens grund är Guds ord och kyrkans bekännelse.

Den grundregel utifrån vilken praxis måste utformas i kyrkan är angiven i Rom 14:23: "Allt som inte sker i tro är synd". Det är därför orimligt att ställa krav på gudstjänstgemenskap när minoriteten anger att deltagande inte kan ske i tro. Rimligare tycks det vara att med goda teologiska argument övertyga minoriteten och därmed hjälpa till att gö-

ra reformen med kvinnliga präster trovärdig.

I väntan på detta måste Svenska kyrkan förverkliga den mångfald som 1958 års kyrkomöte förutsatte och uttryckte och därför ge handlingsutrymme för minoriteten och sakligt förstå att dess uppfattning tar sig synliga uttryck. När gudstjänstgemenskapen därför blir skadad framstår det som än mer angeläget att ansvarigt hantera meningsmotsättningarna – precis som man gjort och gör i ekumeniska sammanhang.

9. Vigningarnas och sakramentens giltighet

A. Samsynen

Kristusrepresentationen i prästämbetet har debatterats under de senaste årtiondena. En konsensus har vuxit fram: kyrkans ämbete är Kristusrepresentation. Ämbetsbäraren har att på Kristi vägnar, som apostlarna, överräcka evangelium.

Vi är alla eniga om att vigning sker genom handpåläggning och bön. Enligt allmänkyrklig ordning leds vigningen av biskop. Vi är likaså eniga om att sakramentens giltighet beror på att de förvaltas i enlighet med Kristi instiftelse med Guds ord och vatten respektive bröd och vin. Sedan kyrkans äldsta tid förvaltas sakramenten av kyrkans vigda tjänare.

I den s k donatistiska striden på 300-400-talet avvisade kyrkan uppfattningen att ämbetsbärarens egen tro och moral avgör ämbetshandlingarnas giltighet.

I det följande har vi försökt precisera våra teologiska ståndpunkter om ämbetet som Kristusrepresentation och om vigningarnas och sakramentens giltighet.

B. De av oss som bejakar prästvigning av kvinnor

Vi menar att man inte av de bibelord som handlar om kvinnors lärande eller talande i församlingen kan dra slutsatsen att kvinnor inte kan vara

präster eller biskopar. I så fall borde all offentlig undervisning och allt tal i församlingen vara förbjudet för kvinnor, en tolkning som knappast någon företräder idag. Det finns alltså *viktiga funktionella* argument för att kvinnors nådemedelsförvaltning är giltig. Vi menar att bibeltexterna och det bibliska budskapet som helhet talar för att kvinnor kan bära bud om frälsning, något som illustreras exempelvis i påskberättelsema. För att vara trogen evangelium bör kyrkan viga även kvinnor till präst, biskop och diakon.

Vi som menar att kvinnor kan vara såväl biskopar och präster som diakoner hänvisar bl a till ämbetets enhet. Det vore inkonsekvent om kvinnor enbart fick ta emot ett av uppdragen, nämligen att vara diakon. Komplementariteten mellan man och kvinna bör komma till uttryck inom varje uppdrag i kyrkans ämbete. Kristusrepresentationen gäller varje uppdrag inom kyrkans ämbete fast på olika sått. I vigningsordningen 1987 anges att diakonatet med Kristus som förebild skall vara "ett barmhärtighetens tecken" i församling och samhälle. Biskopsbrevet om ämbetet vidareutvecklar detta och säger att diakonens uppdrag är "att mätta de hungriga, hjälpa de sjuka, bistå de gamla och så vara Jesu Kristi händer på jorden" [33]. I barmhärtighetens tjänst representerar diakonen och diakonissan Kristus.

Vi vill för vår del framhålla att Kristi sändning och det evangelium som skall räckas är det avgörande i Kristusrepresentationen, inte att apostlarna var män. Vi har ingen anledning att anta att Jesus med sin sändning ville utesluta kvinnor. Personen tas i anspråk för Kristi uppdrag, men åstadkommer eller garanterar inte ämbetshandlingarnas giltighet. Däremot kan ämbetsbäraren genom bristande överensstämmelse mellan lära och liv dölja Kristus.

I den allmänneliga kyrkan har i allmänhet inte personliga egenskaper fastställts som nödvändiga för vigningarnas eller sakramentens giltighet. Kyrkans ämbete är grundat i kallelse och vigning och är nödvändigt för evangelieförkunnelse och sakramentsförvaltning, men utformningen har varit och kan vara olika.

[33] Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan. Ett biskopsbrev om kyrkans ämbete. Stockholm 1990, s. 27.

Visserligen är det enbart ämbetsbärarens personliga tro och egenskaper som kyrkan har förklarat inte påverka nådemedelsförvaltningens giltighet. Med hänvisning till vad som gäller för att ett sakrament skall vara ett sakrament kan detsamma sägas om ämbetsbärarens ras- eller könstillhörighet. Ras och kön är förvisso inte personliga egenskaper av samma art som tro och moralisk hällning. De är nedlagda i skapelsen. Nådemedelsförvaltningen är dock inte en skapelseordning utan en frälsningsordning. För den krävs Guds ord, vatten, bröd och vin samt ett tjänande ämbete. Starka *ontologiska* argument talar således också för giltigheten i kvinnas nådemedelsförvaltning: substansen i Kristusrepresentationen, kyrkans kallelse och vigning samt nådemedlen.

Vår kyrkas bekännelsegemenskap gestaltas i gudstjänst- och nattvardsgemenskap. Därvid är frågan om nådemedelsförvaltningens giltighet eller validitet avgörande. Validiteten är en bekännelsefråga och inte bara en "ordningsfråga" eller en "lämplighetsfråga". Om man förnekar validiteten i kvinnliga prästers sakramentala handlingar, visar det på oenighet i själva bekännelsen. När det tidigare talats om att två ståndpunkter ryms inom samma bekännelse har man inte uppmärksammat detta. Osäkerhet om ordningen är en annan sak, en sådan måste få finnas i en levande kyrka.

Vid 1988 års kyrkomöte gjorde ärkebiskop Bertil Werkström ett principiellt inlägg under ämbetsdebatten.[34] Han beklagade ett uttalande från biskopsmötet sex år tidigare och betonade att den som har uppfattningen att kvinna inte bör bli präst dock "kan tjäna på ett trovärdigt sätt i vår kyrka och också göra en positiv insats". I sin kommentar angående prövningen av prästkandidaterna underströk han betydelsen av ställningstagandet till giltigheten, ett uttalande som vi anser väl uttrycker vad saken gäller för kyrkans liv:

> "Oberoende av vilken inställning man har i t ex ämbetsfrågan, får man inte underkänna andras kallelse, andras ämbete, inte ifrågasätta att deras prästvigning är giltig, att deras förkunnelse och sakramentsförvaltning sker på kyrkans uppdrag och äger giltighet. Om sakramentens giltighet under-

[34] Kyrkomötets protokoll 1988:7, s. 150-152.

känns blir de själavårdande konsekvenserna förödande. Det oroliga samvetet skulle då inte få frid. Har jag fått förlåtelse? Har jag mottagit Kristi kropp och blod? Om sakramentens giltighet underkänns, därför att en kvinna förvaltar dem, är det att sätta personen över evangeliet. Detta är inte i enlighet med evangelisk tro."

Innebörden i att "ifrågasätta" en kvinnas vigning till präst som ärkebiskop Werkström tog avstånd ifrån var enligt vår mening närmast liktydigt med att underkänna, vilket är något annat än att vara osäker eller tvivla.

C. **De av oss som ifrågasätter prästvigning av kvinnor**

Bibeldiskussionen i ämbetsfrågan kom under 40- och 50-talen aldrig att bli särskilt djuplodande. I denna fråga – liksom vid all annan bibelanvändning – måste de enskilda bibelorden sättas in i ett helhetsperspektiv. Från vår utgångspunkt har aldrig hävdats att offentligt tal eller lärande skulle vara förbjudet för kvinnor. Istället har önskemålet om ett kvinnligt ämbete i kyrkan med utgångspunkt i diakonatet förts fram. I kyrkans historia finns otaliga exempel på att kvinnors talande haft stor betydelse. Det är alldeles klart att vi behöver kvinnliga förebilder i kyrkans såväl som i samhällets liv. Därför måste det också finnas tjänster för kvinnor men inom ramen för den gudomliga uppenbarelsen. Här är själva konfliktpunkten i ämbetsfrågan:

> "Införandet av kvinnor i präst- och biskopsämbetet innebär således ett avfärdande av en biblisk helhetssyn på man och kvinna som är grundad i Jesu egen skapelseteologi, och av den kyrko- och ämbetssyn, som han uttrycker genom att välja och befullmäktiga personliga representanter i sin kyrka."[35]

När Kristus sänder ut män som apostlar och kyrkan fortsätter att viga endast män till biskopar och präster är det en ordning som stöds av bibelord, "Herrens bud". Kyrkan kan inte göra något mot Kristi egen instiftelse. Härmed markeras att den som vigs är Guds gåva till kyrkan. När man bryter en ordning som trotts vara ett Herrens bud alltid, av alla

[35] Communio in sacris, s. 3.

och överallt krävs en beredvillighet att övertyga och bearbeta invändningar. En sådan process föregick inte beslutet. Tvärtom försummades viktiga teologiska överväganden.

På avgörande punkter ser vi att reflektionen kring manligt och kvinnligt i kyrkans ämbete inte gått vidare efter 1950-talet. Förmodligen är det i de antropologiska frågorna som den verkliga skiljelinjen mellan de båda uppfattningarna går.[36] Vi menar att olikheten i kön inte är av samma art som andra skillnader mellan människor. Uppdelningen i manligt och kvinnligt är skapelsegiven och grundläggande på ett annat sätt än andra skillnader.

För oss som ser kyrkans herdeämbete som ett manligt ämbete, vore det angeläget med ett brett bibelteologiskt och systematiskt studium med syfte att modellera fram konturerna till ett kvinnligt ämbete. Kyrkan behöver inte bara fäder utan även mödrar.[37]

Vi menar att det är viktigt att komplementariteten uttrycks på ett sätt som är förenligt med Skrift och tradition: i det treledade ämbetet i diakonatet. Då markeras hur prästämbetet representerar Kristus medan diakonatet representerar Kristi kropp, kyrkan – *i analoga uppgifter.* Biskopsbrevet om ämbetet (1990) uttrycker representationstanken för prästämbetet så: "Som Guds ords tjänare är prästen tagen i anspråk av Kristus för att betjäna församlingen"[38] medan diakonatet "representerar inför kyrkan hennes kallelse att vara tjänare i världen".[39] I senare diakonilitteratur markeras diakonatets annorlunda nådegåva som en komplettering av biskops- och prästämbete. Här finns möjligtvis också en väg bort från att överbetona de roller som utövas av män – ett behov som med rätta påtalats.[40] Vi menar att nyckeln till en förnyelse inte bara

[36] Ett försök att formulera ett alternativ som tar hänsyn både till troheten mot Skrift och tradition och vår tids krav på kvinnans jämställdhet har gjorts av Staffan Ljungman, Den stora hemligheten. Kvinna och man i familjen och samhället. 1985.

[37] Se Baptism, Eucharist & Ministry. Report on the Process and Responses. /Faith and Order Paper No. 149/. Geneva 1990, s. 124ff.

[38] a.a. s. 22.

[39] a.a. s. 26.

[40] Church and World. The Unity of the Church and the Renewal of Human Community. /Faith and Order Paper No. 151/. Geneva 1990, p. 47, s. 60.

av ämbetsteologin utan av kyrkans hela liv ligger i ett omfattande teologiskt arbete för en fördjupad förståelse av diakonatet.[41]

Den donatistiska striden handlade om ämbetsbärarens tro och moraliska hållning. Kyrkans svar blev, att den som förvaltar sakramenten inte gör det utifrån några personliga förutsättningar utan utifrån nådegåvan i det ämbete, som han anförtrotts i enlighet med Kristi instiftelse *(rite).* Striden gällde inte villkoren för att någon skulle kunna anförtros detta ämbete, utan om den i ämbetet givna nådegåvan kunde "förverkas".

Frågan om validiteten i ämbetshandlingarna fokuserar frågan om Kristi ordning följts, dvs om personen är *rite vocatus.* Giltighetsfrågorna ställdes tidigt av Gunnar Rosendal som efter korrespondens med ett flertal teologer i andra kyrkor våren 1951 kom att uttrycka meningen att prästvigning av kvinna var att betrakta som en "nullitet" och att sakramenten saknade "validitet"[42]. I sak är detta vad som upprepades när Kyrklig Samling publicerade sina riktlinjer år 1960:

> "Genom kyrkomötets beslut att öppna prästämbetet för kvinnor har en ordning införts i Svenska kyrkan, som strider mot Guds vilja och Kristi anvisningar, sådana de är oss givna i Skriften. Det gäller en så viktig sak som uppdraget att tala på Kristi vägnar och förvalta sakramenten i hans namn. Utdelar kyrkan detta uppdrag i strid mot sin Herres bud, kan en sådan prästvigning icke vara giltig. Den förmedlar icke något uppdrag från Kristus."

Grundfrågan kan alltså ställas mycket tydligt: Kan kvinnor vigas till präster? Frågorna om sakramentens giltighet beror av svaret på denna grundfråga.

Bland dem som menar att ordningen med kvinnliga präster är felaktig kan man i debatten urskilja tre ställningstaganden i fråga om gil-

---

[41] Se t ex Christine Hall (ed), The Deacon 's Ministry. London 1991, s. 25ff, 163. Vårt försök att formulera en modell för komplementariteten inom ämbetet är givetvis provisorisk och tentativ.

[42] Utdrag ur en ekumenisk och internationell korrespondens i fråga om utträde ur svenska kyrkan om hon accepterar kvinnliga präster. Rundbrev om Kyrklig Förnyelse nr 3, 1958, också i Jan Redin m fl, Kyrklig förargelse, Uppsala 1978, s. 65-72.

tigheten:

- prästvigningar (och biskopsvigningar) av kvinnor är handlingar utan någon verkan, så att de kvinnor som prästvigs inte blir präster och de sakramentala handlingar de utför därför inte äger någon giltighet;
- ordningen med kvinnliga präster och biskopar som uttryck för lydnad för Guds vilja sätts i tvivelsmål – och på grund av detta tvivel kan sakramenten varken erkännas eller underkännas;
- kvinnorna blir ändå präster (resp biskopar), fast i olydnad mot Guds vilja, så att de sakramentala handlingar de utför visserligen äger giltighet, men ändå sker i olydnad.

Frågan om validiteten är självklart en avgörande viktig fråga som fokuserar oenighetens allvar. Det var just in i denna oenighet som beslutet 1958 förde Svenska kyrkan och det på ett sätt som skarpt kritiserats av biskopsmötets bibelkommission: "Så bör det inte gå till när en ordning ändras, som har hävd ända från urkristendomen och stöds av auktoritativa ord i NT."[43] Oviljan att teologiskt arbeta med frågan om validiteten är mot denna bakgrund begriplig. Främst har – med 1958 års kyrkomöte – det som förenar i kyrkogemenskap betonats. Väljer man istället att nu begära deklarationer av hur de som ifrågasätter 1958 års beslut definierar den kvinnliga prästens eller biskopens ämbete blir resultatet en teologiskt motiverad kyrkosplittring. Hittills har ingen önskat tvinga fram detta.

Det sagda innebär inte att kvinnors vigning och sakramentsförvaltning förklaras sakna innehåll och mening av oss som avvisar eller är tveksamma till den införda ordningen. Eftersom Svenska kyrkan infört ordningen med kvinnliga präster i fullt medvetande om att detta bekännelsemässigt är en öppen fråga, ankommer det inte på oss tveksamma att legitimera kvinnors vigning och sakramentsförvaltning. Detta är ett ansvar för dem som infört ordningen. Vi betonar att det under alla år sedan beslutet om kvinnliga präster togs aldrig drivits någon kampanj med syfte att underkänna sakramentens giltighet och därmed oroa människor. Det hindrar inte att de av ärkebiskop Bertil Werkström ställda

[43] Bibelsyn och bibelbruk. Lund 1970, s. 130.

frågorna[44] korrekt fokuserar verkliga problem i Svenska kyrkan, problem som är konsekvenser av 1958 års beslut.

10. Kyrkan och den enskildes samvete

A. Samsynen

Kyrkomötets beslut 1958 innebar en risk för kyrkosplittring. Därför skrev utskottet:

> "Vare sig nu lagförslaget bifalles eller avslås, kommer /nämligen/ den kyrkliga gemenskapen att utsättas för påfrestningar. Men då det för kyrkans gärning i vårt folk är av vital betydelse att undvika en kyrkosplittrande söndring, finner utskottet det nödvändigt, att dessa skiljaktigheter icke får överdrivna eller tillspetsade uttrycksformer och ingendera meningsriktningen utsättes för sådan påverkan, som kan uppfattas såsom åsiktsförföljelse eller intrång på samvetets frihet.
>
> Skulle nu lagförslaget bifallas, finner utskottet det därför angeläget att hävda, att detta icke får medföra skyldighet för biskop att mot sin religiöst grundade övertygelse viga kvinna till präst. Likaså vill utskottet som sin samfällda mening framhålla, att präst icke bör åläggas att i tjänsten utföra sådant, som uppenbarligen skulle kränka hans samvete på grund av den övertygelse, han hyser i denna fråga. Inte heller får prästlöftena tolkas så, att den, som ställer sig avvisande till kvinnliga präster, icke skulle kunna avlägga dem."[45]

Svenska kyrkan var fast besluten att undvika kyrkosplittring. Minoritetsståndpunkten förklarades inte vara oförenlig med bekännelsen. Man gjorde 1958 bedömningen att få kvinnor skulle begära prästvig-

[44] Se citat ovan, s. 27f.

[45] Bihang till allm. kyrkomötets protokoll 1958. 8 saml. Särskilda utskottets betänkande nr 2, s. 16.

ning, varför eventuella problem skulle bli lätta att hantera och att motståndet efterhand skulle ebba ut. Utvecklingen har blivit en annan. Svenska kyrkan har nu omkring 700 kvinnliga präster (cirka 20 %), motståndet finns kvar, och det har tvingat fram kyrkopolitiska ställningstaganden både för att motverka oppositionen och undvika samarbetsproblem.

Vår samtalsgrupp har diskuterat

- möjligheten att även i framtiden prästviga män som är motståndare till ordningen med kvinnliga präster, och som följdfråga
- den enskilde prästens lojalitet mot sin kyrkas ordning.

Eftersom beslutet att ge kvinnor tillträde till prästämbetet, till skillnad från beslut i många andra teologiska frågor, starkt fokuseras på personer – kvinnan i prästrollen synliggör konflikten – blir oenigheten på ett särskilt sätt smärtsam. I denna mening har det inte varit möjligt att skilja på sak och person. Såväl de kvinnliga prästerna som de som motsätter sig reformen har på olika sätt drabbats av denna konflikt.

Beslutet 1958 präglar livet i denna kyrka, där prästkandidater söker vigning. En personlig inre kallelse är en nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för vigning. Kandidaterna utväljs och prövas av biskop och domkapitel med hänsyn till deras lämplighet. Om deras inre kallelse och kyrkans yttre kallelse stämmer överens, kan de vigas. Någon rättighet att bli vigd finns inte för någon.

Om en prästkandidat är tveksam till eller ifrågasätter kvinnor som präster, bör detta i sig inte vara skäl för att han skall nekas vigning. Eftersom hans teologiska ståndpunkt inte har förklarats vara oförenlig med vår kyrkas bekännelse, måste han kunna få ifrågasätta 1958 års beslut. Avgörande är om prästkandidaten har en inre kallelse, är lämplig för tjänst och är beredd till samarbete även med kvinnliga präster, något som preciseras i följande avsnitt.

Stiftsbandet gäller numera endast ett år för nya präster. Efter ett introduktionsår som pastorsadjunkt kan prästen söka ordinarie tjänst i annat stift. Därmed har det blivit än mer angeläget att diskutera lämplighetsprövning, utbildningskrav, praxis för dispensgivning och övriga kriterier för vigning för att fastställa vad som bör vara så lika som möj-

ligt mellan stiften respektive avpassat efter stift och individ.

Utifrån sitt ansvar för ledning, tillsyn och lära har biskopen att värna kyrkans enhet. En biskopskandidat som av teologiska skäl är tveksam till att kvinnor vigs till präst kan väljas och utnämnas. Det avgörande är om kandidaten har förutsättningar att vara biskop för alla stiftets präster.

B. De av oss som bejakar ordningen med kvinnliga präster

Vid lämplighetsprövningen av blivande präster måste enligt vår mening, förutom de allmänna kriterierna, ytterligare en förutsättning vara uppfylld: prästkandidaten får inte underkänna giltigheten i kvinnlig prästs vigning eller sakramentsförvaltning. Även en prästkandidat som är teologiskt tveksam till kyrkans ordination av kvinnor kan vigas.

Vi hävdar att endast den som kan företräda vår kyrkas ordning och viga såväl kvinnor som män till präster, biskopar och diakoner kan fullgöra uppdraget som biskop.

I frågan om kyrkan och den enskildes samvete anser vi att det finns en skillnad mellan de kyrkotillhöriga i allmänhet, särskilt som Svenska kyrkan är en folkkyrka, och de som genom vigning eller förtroendeuppdrag företräder kyrkan. Svenska kyrkan kan inte identifieras med Kristi kyrka men Kristi kyrka manifesteras i Svenska kyrkan. Utan detta samband skulle Svenska kyrkan urholkas och förlora sin legitimitet. Vi tillhör och arbetar i Svenska kyrkan, inte en abstrakt Kristi kyrka. Vår trohet gäller Kristi kyrka så som den konkretiseras i vår kyrka. För dem som vigs till diakoner, präster och biskopar blir detta särskilt tydligt när de avger löften om att vara trogna vår kyrkas bekännelse och ordning.

Följande riktlinjer bör kunna tillämpas. De bygger på att kyrkans folk trots skilda uppfattningar om kvinnliga präster firar gudstjänst tillsammans oavsett vilken av kyrkans präster som tjänstgör. Gudstjänsten är hela församlingens mötesplats, inte en ensamföreställning av prästen. I överensstämmelse därmed framställer Kyrkohandboken II av år 1987 vigningen till uppdrag inom kyrkans ämbete som en församlingens bönehandling.

Varje döpt och varje kyrkans tjänare har rätt att av personliga skäl avstå från att kommunicera. Den som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster kan, då kvinna är celebrant, kommunicera i väntan och bön om klarhet eller delta i gudstjänsten utan att kommunicera.

Vi menar, att det borde vara möjligt för den som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster att ändå vara biskop och viga såväl män som kvinnor till präster utan att detta skulle behöva uppfattas som teologisk ohederlighet. Handlandet kan motiveras med att det finns två möjliga teologiska tolkningar utifrån den gemensamma bekännelsegrunden. Om saken vore bekännelsemässigt entydig skulle det vara omöjligt. Kyrkans uppdrag att förkunna evangelium får den prioritering det bör ha. Biskopen är sänd av och tjänar kyrkan.

Kvinnliga och manliga prästkandidater kan vigas tillsammans utan att de därmed legitimerar eller underkänner varandras vigning. De förkunnar däremot att de hör till samma kyrka.

Vigningsgudstjänsterna kan utformas, så att pastorala och själavårdande hänsyn tas till prästkandidaterna utan att den grundläggande enheten upphävs. Det är viktigt för den enskildes samhörighet med kyrkan och för den egna ämbetsidentiteten att bli vigd tillsammans med andra tjänare i kyrkans ämbete och att kunna assistera när nya tjänare vigs. Kyrkans uppdrag förenar.

C. De av oss som ifrågasätter ordningen med kvinnliga präster

Eftersom ämbetsfrågan är bekännelsemässigt oklar hävdar vi att det är självklart att också den som ifrågasätter ordningen vigs till präst eller väljs, utnämns och vigs till biskop. Vi har gemensamt konstaterat att om en prästkandidat ifrågasätter ordningen med kvinnor som präster är detta inte i sig ett skäl för att han skall nekas prästvigning. Eftersom den teologiska ståndpunkten inte förklarats vara oförenlig med vår kyrkas bekännelse, måste ett utrymme för ifrågasättande av beslutet finnas också för den enskilde kandidaten. Avgörande är om Svenska kyrkan, genom den ordning för antagande av prästkandidater som finns, känner igen Guds kallelse hos den enskilde.

Motsvarande måste gälla även biskopsämbetet. Vi vet av erfarenhet

att en biskop som är motståndare till ordningen med kvinnliga präster kan vara biskop för de kvinnliga prästerna. Den ordning Svenska kyrkan har säkerställer prästvigning av kvinnor genom ett antaget regelsystem.

Det som sker vid vigningen är att kyrkan i bön under händers påläggande ber Gud att han genom sin Ande skickliggör den vigde till särskild tjänst i kyrkan. Vigningen ger inte den som ordineras en större rätt att företräda kyrkan än någon annan döpt. Dopet och konfirmationen medför liksom vigningen förpliktelsen att i ord och gärning gestalta det kristna livet.

Den yttersta lojaliteten för varje troende, ämbetsbärare eller lekman, gäller Kristi kyrka. Det finns inte något kyrkosamfund som i sin konkreta utgestaltning helt och fullt är Kristi kyrka. En enskild kyrka kan inte identifieras med Kristi kyrka men Kristi kyrka finns i de olika samfunden, mer eller mindre klart och tydligt. Det finns här hela tiden en spänning mellan vision och verklighet, mellan å ena sidan den enskilda kyrkans kallelse att så tydligt som möjligt gestalta Kristi kyrka och å andra sidan hur hon lyckas fullfölja denna kallelse. Fullföljandet kan brista både i den enskilda kyrkans sätt att formulera sin teologi och i kyrkans sätt att omsätta läran i handling.

Det betyder - och då kommer vi in på frågan om den enskildes lojalitet gentemot sitt samfund – att den enskildes kallelse är att efter bästa förstånd och samvete i ord och gärning söka gestalta Kristi kyrka. En sådan hållning innebär att varje kristen är förpliktad att pröva om det som sker i det egna samfundet är i enlighet med Bibel och bekännelse. Man kan inte slå sig till ro med att konstatera att kyrkomötet eller biskopsmötet har fattat beslut, utan varje enskild har ett ansvar för helheten utifrån den allmänkyrkliga principen om de troendes samtycke. Tilltron till kyrkan som uttolkare av traditionen under Andens ledning står inte i motsats till konstaterandet att en enskild kyrka kan fatta teologiskt felaktiga eller oklara beslut. Denna tilltro står inte heller i motsats till konstaterandet att enskilda kyrkor av tidsandan kan fjärma sig från det som är deras egentliga kallelse; ett exempel på detta är den senmedeltida kyrkans förvärldsligande. Tanken att det är förmätet av

en enskild att ifrågasätta sin kyrkas beslut i någon fråga är dessutom svår att förena med vår kyrkas reformatoriska arv.

Detta perspektiv förpliktar både den enskilda kyrkan och varje enskild att oupphörligt sträva efter att tydligt ge ord och form åt Kristi kyrka bekännelsen, så att kyrkan så klart som möjligt återspeglar Kristi kyrka och den enskilde blir alltmer helgad.

När nu Svenska kyrkan sagt att frågan om ämbetets utgestaltning är bekännelsemässigt oklar, kan majoriteten inte föreskriva hur minoriteten skall handla. En gammal god regel säger att det inte är tillrådligt att handla mot sitt samvete och inte heller att tvinga någon att göra så. För majoriteten borde det vara självklart att minoriteten får handla efter sitt samvete. Manfred Björkquist skrev: "Den uppfostran, som endast är inställd på anpassning och inpassning, skapar icke fria, ansvarsmedvetna, människor, sådana ej minst stat och samhälle oundgängligen behöva."[46] Det betyder inte att majoriteten "in blanco" behöver acceptera varje tänkbar konsekvens som motståndarna till ordningen kan tänkas komma fram till. Däremot förutsätter det att det finns former för samtal och överläggningar mellan de båda riktningarna.

Vigningsgemenskap betyder att de som vigts till kyrkans ämbete har just vigningen gemensam. Det viktiga är inte att vigningen sker samtidigt och på samma plats, vilket skulle betyda att vigningsgemenskapen endast är fullständig mellan dem som råkar vigas samtidigt.

Frågan om vigningarna och vigningsgemenskapen kan inte frikopplas från den övergripande teologiska frågan. När den teologiska oklarheten försvinner är inte längre frågan om vigningsgemenskap ett problem.

Under 1900-talet har många av de reformatoriska kyrkorna beslutat sig för kvinnliga präster (och biskopar). De ortodoxa kyrkorna, liksom den romersk-katolska, har avvisat denna nyordning. Prästvigning av kvinnor har skapat splittring både inom och mellan kyrkor. Övertygelse står mot övertygelse i denna fråga, där båda sidor anser sig handla i enlighet med Guds vilja. I förlängningen av Svenska kyrkans ställnings-

[46] Manfred Björkquist, Uppfostran och enhetskultur. I: Studier och tankar tillägnade J.A. Eklund. Stockholm 1932, s. 22.

tagande att ämbetsfrågan är bekännelsemässigt oklar, ligger en förhoppning om framtida samsyn. Denna samsyn och enhet gäller inte enbart Svenska kyrkan. Enligt vår mening är det nu dags att frågan om prästvigning av kvinnor tas upp till samtal mellan de olika kyrkotraditionerna[47].

11. Sammanfattning

Vi har funnit att enighet föreligger inom samtalsgruppen

i den grundläggande kyrkosynen;
om att kyrkan skall gestalta enhet i försonad mångfald;
om att kvinnors erfarenheter och insatser aktivt måste tas tillvara i kyrkan;
i ämbetssynen:
att kyrkans ämbete är Kristusrepresentation,
att kyrkans ämbete rymmer uppdrag som biskop, präst och diakon;
om att den tolkningsmässiga mångtydigheten i Skrift och tradition kräver en fortsatt bearbetning av ämbetsfrågan. Vår bearbetning måste ske i ett internationellt och ekumeniskt sammanhang;
om att tveksamhet till eller ifrågasättande av ordningen med kvinnor som präster inte i sig bör hindra att någon vigs till präst.

Vi har funnit att oenighet föreligger inom samtalsgruppen

- om hur de tre uppdragen inom kyrkans ämbete förhåller sig till varandra;
- om vilka konsekvenser som bör dras av erkännandet av den tolkningsmässiga mångtydigheten;

[47] Jfr Dop, nattvard, ämbete. Den officiella texten från Faith and Order – den s k Lima-texten 1982 – jämte introduktion och inofficiella ekumeniska kommentarer. /Nordisk ekumenisk skriftserie, 11/. Uppsala 1983, punkt 18, s. 44.

- om vilka uttryck den gemensamma bekännelsen måste få i gudstjänstgemenskap;
- om kvinnor kan vigas till präst och biskop och om deras vigning äger giltighet;
- om giltigheten i nattvardens sakrament när detta förvaltas av kvinnlig präst;
- om huruvida någon som uttryckligen underkänner giltigheten i kvinnors vigning och sakramentsförvaltning kan kallas och vigas till präst eller biskop;
- om förhållandet mellan lydnaden för vår kyrkas tro och fastställda ordning och den enskildes samvete och ansvar.

12. Rekommendationer

Vi rekommenderar våra uppdragsgivare

- att ge enskilda och grupper inom Svenska kyrkan tillfälle att inkomma med synpunkter på rapporten
- att med utgångspunkt från rapporten föreslå åtgärder
- att överväga på vilket sätt dialog och studium i ämbetsfrågan skall fortsätta
- att ge samtalsgruppen, med den erfarenhet den samlat, tillfälle till en utvärdering av receptionsprocessen.

Andrén & Holms Tryckeri AB, Stockholm 1993